

Opomin za bodočnost

8. maja je minilo dvajset let, odkar je kapitulirala Hitlerjeva Nemčija in se je končala druga svetovna vojna v Evropi; čeprav je kapitulirala njena zaveznica Japonska šele nekaj mesecev potem, je bila za evropske narode druga svetovna vojna s porazom nacistov za Evropo dejansko končana. Toda prav zadnje mesece in tedne je smrtno ranjena hitlerjanska zver še posebno besnela. Ker ni imela več moči, da bi nudila učinkovit odpor na frontah, se je znašala nad tistimi, ki so prehitro pokazali svoje veselje nad njenim bližajočim se koncem in se začeli pripravljati na to, da začno graditi na razvalinah stare Evrope novo in boljše. V pospešenem ritmu pa so hitlerjanci pobijali tudi tiste bojevnike odpora, ki so jih imeli morda že mesece in leta zaprte v ječah in koncentracijskih taboriščih. Nacistični krvniki jim niso privoščili, da bi živi dočakali konec divjaškega sistema, ki je poteptal vsakršno pravo, in so jih začeli sistematično pobijati. Po vsej zasedeni Evropi je tekla kri, razbesnele SS-ovske tolpe so v svoji neutrušeni maščevalnosti, ki je izvirala iz strahu pred bodočnostjo, množično klale ne le tiste, ki so se jim postavili v bran, ampak celo civilno prebivalstvo.

Rablji v nemških jetnišnicah in koncentracijskih taboriščih so bili neprestano na svojem krvavem delu. Medtem ko so si že pripravljali beg in skrivališča, so še hiteli poklati in pobesiti čimveč tistih poštenih in pogumnih nemških ljudi, ki so ostali trdni v svojem odporu proti sramotnemu sistemu, ki si je zaslužil nemški narod in skoro vso Evropo, in tiste, ki so mu sicer nekaj časa služili, a so potem neustrašeno vstali zoper njega, ko so se jim odprle oči in so se prepričali o njegovi nečlovečnosti in o nesreči, ki jo je prinesel nemškemu narodu in Evropi. Razstava »Nemci proti Hitlerju«, ki je te dni prirejena v Nemškem kulturnem inštitutu v Trstu, nam s svojimi fotografijami in citati pretresljivo jasno in stvarno dokumentira strahotno nasilje tistih mesecev v Nemčiji sami. Še v zadnjih urah, preden so ameriške sile brez boja zasedle München, je dal Münchenski »gauleiter« Giesler ustreliti v nekem gozdu 150 nemških političnih jetnikov, ljudi, ki bi bili mogli odigrati važno vlogo pri gradnji nove nemške demokracije, kot n. pr. nekatere bivše prednacistične župane in prof. Harald Dohrna, ki je pripadal katoliški visokošolski odporniški skupini »Weisse Rose« (Bela roža).

S kapitulacijo nacistične Nemčije 8. maja 1945 se je končalo najbolj krvavo in najokrutnejše poglavje evropske in slovenske zgodovine; z njo je propadel pošastni sistem, ki bo ostal zapisan v analih človeštva kot najogabnejša degeneracija človeškega duha, kot najnižji moralni padec človeka in kot za-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Deželna vlada in slovenske zahteve

Med razpravo o deželnih proračunih in programatični izjavi deželne vlade je predstavnik Slovenske skupnosti dr. Škerk predložil deželni zbornici v odobritev štiri resolucije in več popravkov, ki obravnavajo pravice in koristi slovenske manjšine. Prva resolucija ugotavlja nujno potrebo po objavi odredb in ukrepov za zaščito slovenske skupnosti ter poziva zato deželno vladu, naj posreduje pri paritetni komisiji in republiški vladi, da bodo izdane izvršilne do'ločbe k tretjemu, četrtemu, petemu, šestemu in drugemu členu deželnega statuta. Hkrati poziva dr. Škerk, naj deželna vlada podpre pri pristojnih organih priporočila glede vprašanj, ki zadevajo slovensko manjšino, a ne bi spadala v pristojnost dežele. Druga resolucija na'aga deželni vladi, naj poskrbi za ureditev zemljiških knjig tako, da bodo te ustrezale dejanskemu in pravnemu stanju. Tretja resolucija svetovnega Slovenske skupnosti se zavzema, naj bi deželna uprava ustanovila poskusno kmetijsko postajo za cvetličarstvo in vrtnarstvo ter ustanovila središče za vzorno živinorejo na Tržaškem področju. Četrta resolucija poziva deželno vladu, naj ustvari možnosti, da se bodo delavci in obrtniki, ki so pripadniki slovenske narodnostne skupine, strokovno usposabljali v materinem jeziku.

Tudi komunistični svetovalec Jarc je predložil resolucijo, v kateri poziva deželno vladu, naj poskrbi, da bodo izdane izvršilne do'ločbe k tretjemu členu deželnega statuta ter da ji bo zaupana pristojnost za reševanje vprašanj, ki se tičejo slovenske manjšine. O pristojnosti deželne uprave za reševanje zadev slovenske manjšine je med razpravo obširno govoril tudi svetovalec dr. Šiškovič. Vprašanje odnošajev med Slovensko skupnostjo in deželo so obravnavali tudi svetovalci socialist Pittoni, krščanski demokrat Coloni in socialdemokrat Devetag.

Iz poteka razprave je bilo razvidno, da so slovenski svetovalci predvsem zahtevali, naj se deželna vlada zavzame, da bodo čimprej izdane izvršilne do'ločbe k tretjemu členu deželnega statuta, ki določa, da so v deželi priznane enake pravice in ravnanje vsem državljanom katerekoli jezikovne skupine ter so zaščitene njihove etnične in kulturne značilnosti.

Ko je dr. Škerk obrazložil svojo prvo resolucijo, je poudaril, da so v parlamentu, ko so razpravljali o ustanovitvi naše dežele, večkrat dajali prednost vprašanju priznanja enakopravnosti in zaščite narodnostnih in kulturnih posebnosti slovenske manjšine. Zato je treba člen 3. deželnega statuta tolmačiti v skladu z voljo zakonodajalca ter ga dopolniti z izvršilnimi določbami. Predstavnik Slovenske skupnosti je tudi omenil postopek ustavnega sodišča, ki je včasih spremenilo svojo nalogo jurisdikcije v politične sklepe, česar ni mogoče sprejeti in kar škodi medsebojnemu zaupanju.

Zatem je dr. Škerk orisal resolucijo, ki zahteva ureditev zemljiške knjige. Pojasnil je, da so zemljiškooknjižni uradi, ki obstajajo samo na področjih okrajnih sodišč naše dežele, ki so bila pod bivšo avstroogrsko upravo, zelo zanemarjeni, ker se osrednji uradi zanje ne zanimajo. Zgodilo se je celo, da so morali te urade vzdrževati s prispevki tržaške hraničnice. Ker po zakonu pridobimo lastninsko pravico na nepremičninah le z njenim vpisom v zemljiško knjigo, je očitno, da so zainteresirani pri izboljšanju poslovanja zemljiškooknjižnih uradov kreditni, kmetijski, gradbeniški in drugi sektorji. Dr. Škerk je podčrtal, da ne posluje zlasti takoimenovani evidenčni geometer, ki bi moral imeti mape na tekočem. Če hočemo imeti stranke svoje mape v redu, si morajo to poskrbeti z zasebnim zemljemerem, kar pa seveda stane. Zaradi tega je nujno, da uredi deželna uprava čimprej to zadevo s primernimi normami in prispevki.

Nato je svetovalec Slovenske skupnosti obrazložil svojo resolucijo, ki zahteva ustanovitev kmetijskega preizkusnega središča za cvetličarstvo in vrtnarstvo ter središče za vzorno živinorejo na Tržaškem področju. Pri tem je poudaril, da bi se specializirano kmetijstvo, zlasti še vrtnarstvo in cvetličarstvo pri nas lahko bolj razvilo, ker se vsi njegovi pridelki lahko razpečajo na našem področju. S tem bi zaustavili nazadovanje kmetijstva in zapuščanje kmetij ter zmanjšali odvisnost Trsta od kmetijskih proizvodov drugih področij. Z ustanovitvijo vzornih središč za živinorejo bi pa izboljšali kakovost naše živine ter s tem pripomogli, da bi tudi ta panoga postala donosnejša.

Končno je dr. Škerk orisal še resolucijo, v kateri je poudaril potrebo po okrepitevi strokovnega izobraževanja delavcev in obrtnikov ter pozval deželno vladu naj omogoči, da bi se tudi slovenski delavci in obrtniki strokovno izobraževali v svojem materinem jeziku. Med drugim je navedel, da je na Goriškem od 933 učencev polovica slovenske narodnosti.

Ko je predsednik vlade dr. Berzanti ob koncu razprave odgovoril na kritike in pripombe raznih svetovalcev, je med drugim tudi poudaril, da bo deželna vlada spoštovala pravice slovenske manjšine ter pospeševala njen harmonični gospodarski in civilizacijski razvoj. Dežela bo storila vse, kar bo mogla v mejah svojih pristojnosti. Ni pa mogoče zahtevati, je dejal, naj bi dežela storila nekaj, kar ni od nje odvisno.

Proti koncu razprave je deželna vlada mnoge resolucije usvojila, nekatere je sprejela kot priporočila, ostale pa zavrnila. Deželna vlada je sprejela vse štiri resolucije svetovalca Slovenske skupnosti dr. Škerka.

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 16. maja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.00 Goriški pevski zbori; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Otroka kapitana Granta«. Četrtri del; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi. Urednika Mitja Vočič in Dušan Cerne; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.00 Pojeta: Wilma De Angelis in Paul Anka; 15.30 »Potepuh z zahoda«. Igra v treh dejanjih, ki jo je napisal John Millington Synge, prevedla Lelja Rehar. Igra RO., režira Jože Peterlin; 17.20 Igra orkester, ki ga vodi Aleksander Bevilacqua. Pojejo Nora Jankovič, Dario Zlobec, Ljuba Bercé-Košuta in Ivan Sancin; 18.30 Kino, včeraj in danes, pripravil Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklore - Niko Kuret: »Pratika za drugo polovico maja«; 21.00 Vabilo na ples.

• PONEDELJEK, 17. maja, ob: 11.45 Italijanski »kvareli«; 12.15 Niko Kuret: »Pratika za drugo polovico maja«; 17.20 Širimo obzorja: »Lagune ob obali naše dežele«. Napisal Rado Bednarik; 18.00 Ne vse, toda o vsem — poljudna radijska enciklopedija; 18.30 Koncertisti naše dežele; 19.15 Plošče za vas; 31. quiz oddaja; 21.00 Claudio Monteverdi: »Orfeja«, opera v petih dejanjih.

• TOREK, 18. maja, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Italijanščina po radiu; 18.30 Solistični instrumenti; 19.15 Dante Alighieri: »Questio de aqua et terra«, »Egloghe«, »Epistole«, pripravil Boris Tomažič; 20.35 Kulturni odmevi — dejstva in ljudje v deželi; 22.00 Slovenske novele - France Bevk: »Cene Zonta«.

• SREDA, 19. maja, ob: 11.45 Rimski motivi; 12.15 V Trstu pred sto leti; 13.30 Prijetna srečanja, izbor motivov in izvajavcev; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Iz programske glasbe, pripravil Gajmir Demšar; 19.15 Higiiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert orkestra gledališča Verdi. Vodi Aldo Faldi. Sodeluje klarinetist Giorgio Brezigar. V odmoru (približno ob 21.15) Knjižne novosti - Josip Tavčar: »Bonaventura Tecchi in njegov roman „Gli onesti“«.

• CETRTEK, 20. maja, ob: 11.45 Vokalni in instrumentalni solisti; 12.15 Za smeh in dobro voljo Besedilo Danilo Lovrečič; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Iz albuma lahke glasbe, pripravila Susy Rim; 18.30 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 19.15 Poglavje iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Slovesek — življenje in delo«; 21.00 »Balada iz '99. Dramatizirana zgodba, ki jo je po »Lombardskih novelah« Emilija De Marchi napisal Danilo Teloli, prevedla Jadviga Komac. Igra RO., režira Jože Peterlin.

• PETEK, 21. maja, ob: 11.45 Novi pevci; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Slovenski solisti; 19.15 Italija in južni Slovenci v letih 1848-1918 - Miloš Vauhnik: »Italijanska pomoč srbski vladi v izgnanstvu«; 20.35 Gospodarstvo in delo Urednik Egidij Vrščaj; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Obletnica meseca - Rado Bednarik: »Vstop Italije v prvo svetovno vojno«.

• SOBOTA, 22. maja, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Kulturni odmevi — dejstva in ljudje v deželi; 15.00 »Velana«. Oddaja za avtomobiliste; 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 17.20 Drugi Vatikanski koncil. Poročila in komentarji; 17.30 Pisanje balončki. Radijski tednik za najmlajše sestavila Krasulja Simeniti; 19.15 Družinski obzorik; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Tone Tomažič iz Ljubljane«; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danilo Lovrečič; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

16. maja, nedelja: Janez Nep., Ubald
17. maja, ponedeljek: Mojca, Paskal
18. maja, torek: Dubravka, Feliks
19. maja, sredo: Ivo, Celestin
20. maja, četrtek: Bernard, Ljubinica
21. maja, petek: Feliks, Valent
22. maja, sobota: Milan, Helma

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

SO ALI NISO?

»Katoliški glas« in z njim vred določen emigrantski tisk sta začela zadnje čase pravo gonjo proti takoimenovanim »krščanskim socialistom«, delno v zvezi z revijo »Most«, delno pa verjetno še iz drugih razlogov. Pri tem pa je najbolj čudno to, da »Katoliški glas« včasih zatrjuje, da krščanskih socialistov sploh ni in da jih ne more biti, in da so tisti, ki so bili, že davno »skoro vsi« predsedali h komunistom (v članku R. Smersuja, ne da bi ta seveda navedel, kdo so tisti »skoraj vsi«), že v naslednji številki pa jih spet prikazuje kot pravo nevarnost in jim podtika namen, da hočejo nekako spojiti »marksizem« in krščanstvo. Tudi v tem se seveda, po svoji stari navadi, malo briga za dokaze.

Zadeva postaja tako že prav kriminalno napeta. Obstojajo torej krščanski socialisti ali ne obstojajo? In če jih ni, zakaj jih torej napada? Javnost napeto čaka, kako bo »Katoliški glas« »dokončno« razrešil to uganko. Še bolj napeto pa čaka na to, da bi že končno enkrat, potem ko neprestano napada »negativne« tipe katoličanov, orisal tudi »pozitivni tip«, namreč kakšen naj bi bil slovenski katoliški človek, kakor si ga želijo uredniki »Katoliškega glasa«, in kakšne politične in socialne ideje so mu po njihovem dovojljene.

Nič nimamo proti polemiki in nismo advokati nikogar, niti krščanskih socialistov, tem manj, če jih ni. Toda polemika mora biti stvarna in idejno jasna, in predvsem je treba vsako trditev, kaj šele obdolžitev dokazati. Neglede na to, da bi moral ravno »Katoliški glas«, ki se ima za versko glasilo, kazati tudi nekaj več strpnosti in ljubezni do bližnjega in tudi do nasprotnika, tudi v primeru, da se ta res moti.

Dejstvo je, da danes z napadi po določenem časopisju ni mogoče več zadržati nujnega in nezadržnega razvoja v slovenskih katoliških vrstah k naprednejšim političnim in socialnim konceptom, kakor pa so tisti, ki jih vsiljuje stara, predvojna generacija tako-

Volitev »črnega« papeža

V ustih rimskega ljudstva velja ime »črni« papež za generale ali predstojnike jezuitskega reda. »Črni« mu pravijo zato, ker nosi črno redovno obleko, »papež« pa zaradi večkega vpliva, katerega ima v cerkveni hierarhiji kot voditelj najbolj uglednega in učenega reda, ki šteje nad 36 tisoč članov.

Prejšnji petek so se zbrali v rimski generalni kuriji zastopniki jezuitskih hiš iz vsega sveta na 31. generalno kongregacijo, da izberejo naslednika generalu p. Janssensu, ki je umrl 5. oktobra 1964. Poprej so že imeli kandidatne volitve po jezuitskih pokrajinah. V Rim je prišlo nad 700 predlogov za redovnega predstojnika. Iz teh imen morajo patri - delegati že o demokratično izbrati vedno ožji krog kandidatov, dokler se ne zedinijo na eno ime. Do izvolitve so zaprti v konklave dobesedno ob kruhu in vodi.

Kot najresnejšega kandidata imajo na seznamu sedanjega namestnika patra Swaina iz Kanade. V poštev pa prihaja tudi rektor gregorijanske univerze p. Dezza. Poleg njiju pa še p. Arrape, Bask po rodu, ki je sedaj provincija na Japonskem.

Papež Pavel VI. je že nakazal smernice bodočemu jezuitskemu generalu in sicer odločen boj proti modernemu ateizmu.

imenovanih katoliških politikov in politikanov. Mlajša katoliška generacija si danes s težavo in s trudom krči pot skozi ruševine in naplavine starega, skozi naslago preživelih idej in predsodkov ter obrekovanj, do jasnejših in realnejših predstav in pojmovanj slovenske in katoliške realnosti, in v tem prizadevanju bi jo moral katoliško usmerjeni tisk podpirati in spremljati to njeno prizadevanje s simpatijo in ljubeznijo ter z dobrimi nasveti, ne pa z brezobzirnim napadanjem in celo obrekovanjem ter s poskuhi duhovnega strahovanja. Kajti samo ta mladina nam je lahko porok, da je katolištvo med Slovenci še živa sila in da bo tudi v bodoče sooblikovalo duha in tudi življenje slovenskega naroda. Ta mladina nam je tudi porok, da bo slovensko katolištvo vendarle odločno krenilo po poti idejne prenovitve (pri čemer seveda ne gre za večne verske resnice), po poti, ki sta jo nakazala Janez XXIII. in Pavel VI. in v duhu sedanjega vesoljnega cerkvenega zbora. In ta pot ni pot sovraštva in zakrknjenega vztrajanja pri preživelem, ni duha obsojanja in fanatizma, ampak duha ljubezni in zblizevanja celo z neverniki, ne samo s tistimi, ki iščejo, čeprav morda še obotavljaje se, ravno v krščanstvu Resnico, ki je niso našli drugje.

DEŽELNA VLADA IN SLOVENSKE ZAHTEVE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Usvajala je v četrty tudi njegovo prvo resolucijo, ki poziva deželno vlado, naj posreduje pri pristojnih organih, da bodo izdane odredbe in ukrepi za zaščito slovenske manjšine, vendar je pri tem izročila zahtevo po izdaji izvršilnih določb k 3. členu deželnega statuta. Glede te zahteve se je pa deželna vlada obvezala, da jo bo predložila pristojnim oblastem kot priporočilo za izdajo. Tudi resolucijo svetovnega Jarca je deželni odbor sprejel kot priporočilo.

Deželna zbornica je z večino glasov že odobrila proračun za lansko leto. Na sporu sta zdaj razprava in glasovanje o splošnem okviru proračuna za letošnje leto in o njegovih posameznih postavkah ter o številnih popravkih, ki so jih predložili svetovalci. Razprava se bo zaključila z glasovanjem o celotnem proračunu za letošnje leto, kar se bo zgodilo še ta teden.

OPOMIN ZA BODOČNOST

(Nadaljevanje s 1. strani)

časno zmagovalce najokrutnejšega nasilja nad pravim in svobodno. Zato mora obhajati svobodoljubna Evropa to obletnico v trdni odločenosti, da nikoli več ne dopusti, da bi se priklopalo na oblast tako nasilje, ne v Nemčiji, ne kje drugje, kajti zgodovina je dokazala, da noben narod ni imun pred kušnjavami totalitarizma in uporabo nasilja, da bi tako drugim dokazal svojo »veličino«. Predvsem pa nam mora biti obletnica konca druge svetovne vojne povod za trdno odločenost, da ohranimo Evropi in svetu mir in da si hočemo le z miroljubnimi sredstvi prizadevati za rešitev mednarodnih sporov. In v tem duhu in v taki odločenosti naj bi prizadete sile zadušile tudi današnja žarišča vojne in oboroženih spopadov v svetu, tako v Vietnamu kakor v Dominikanski republiki, na Cipru, v Kurdistanu, v Jemenu, na Borneu in vsepovsod, kjer še danes teče kri.

F. J.

Francoski desničarji in koncil

Robert Rouquette je priobčil v »Wort und Wahrheit«, avstrijski reviji za religijo in kulturo, št. 4, te le ugotovitve:

Vsi radikalni desničarji, nacionalisti ter katoliki od Action Française se v svojih časnikih, revijah in magazinih odločno izražajo proti koncilskim reformam. Ta opozicija se rekrutira predvsem iz bivših Hitlerjevih kolaboracionistov, partizanov OAS, alžirskih emigrantov, kolonialistov, častnikov, ki ne morejo preboleti prepustitve Severne Afrike, in iz katoških integralistov, ki so se priključili protidemokratskemu in nacionalističnemu radikalizmu.

L. 1959 je izšla anonimna knjiga »Pour qu'il régné« (Da on zavlada), ki obsega manifest integralcev skupine »Cité catholique«, nepriznane od cerkvene hierarhije, in ki je po vzorcu KP organizirana po celicah. Gibanju so poslal bodrilo kard. Ottaviani, msgr. Sigaur, ki je tajnik aktivnega elementa koncilске manjšine, in msgr. Lefebvre, predstojnik misijonske družbe Sv. Duha. Lani pa je izšla knjiga »Crne bukve katolikov Francije« z namenom, da brani Pija XII. pred Hochhutovim Namestnikom, a skuša spraviti ob tej priliki papeža v zvezo s fanatičnim integralizmom ter predstavlja en sam napad na episkopat in koncil. V isto vrsto spada tudi popularni roman »Novi duhovniki« Michela de Saint Pierre, ki prikazuje duhovnike po pariških deavskih predmestjih kot prepojene z marksizmom. S samega koncila je poslal pariški nadškof koadjutor svojemu kleru pismo, kjer pravi, da obsega knjiga »skrajno krivično kritiko duhovnikov naših župnij in meče na njihovo apostolsko dejavnost«, ki ga ni mogoče dopustiti. Nasprotno sta pa kard. Pizzardo in msgr. Lefebvre poslala avtorju tega romana pismi s čestitkami.

Po glavni ideji prve knjige je »revolucija« hudičevo delo, absolutno zlo. Pod revolucijo je treba razumeti vse, karkoli je v ožjem ali širšem smislu izšlo iz Francoske revolucije: demokracija, ločitev Cerkev in države, socialne pridobitve. Proti revoluciji je treba vzpostaviti »socialno kraljestvo Kristusovo«. Tu ne gre za teokratijo v siceršnjem smislu, temveč za uvedbo političnega in socialnega reda, ki izreono temelji na katoliški veri, približno kot je bilo zamišljeno za Svete alijanse. Prezre pa dejstvo, da bi bil ta sicer idealni cilj mogoč le tedaj, če bi vsa javnost takorekoč enoglasno sprejela krščansko blagovest kot najvišjo normativno vrednoto in Cerkev kot varuhinja te norme, kar pa oboje ni res. Zato pa zahtevajo, da prevzamejo katoliki predvsem državno oblast v svoje roke in z njo poskrbijo za tako kolektivno prepričanje. Spet se pojavi staro geslo: najprej politiko!

Na drugih mestih se prikazuje katoliški nauk, ki naj bi bil norma katoliške države, kot en sam anatema proti vsemu, kar izhaja iz revolucije. Ta nauk izvajajo iz papeških citatov prejšnjega stoletja, pa tudi iz izjav škofov, ki so bili za monarhijo; toda vsi ti citati so iztrgani iz svoje zgodovinske povezanosti in postavljeni na isto raven brez razlikovanja njihove daljnosežnosti. Proglašajo jih kot nespremenljivo in nezmotljivo stališče učeče cerkvene oblasti. Skratka,

hočejo družbo, ki temelji na Syllabu po njegovi najstrožji razlagi, boj proti peti koloni revolucije, to je proti vsemu, kar ne odgovarja njihovemu skrajno desnemu političnemu in socialnemu stališču. Promarksiistično miselnost vidijo v vseh novih apostolskih podvigih, ki izhajajo od kardinala Suharda, v vsem, kar je kakorkoli podobno kakšnemu moderniziranju ali reformi.

Nekateri fanatiki trdijo, da se za tem »progresizmom« skriva diabolična mednarodna organizacija in je komunizem le njen najvidnejši izvršilni organ. Ta da skuša zamenjati celotno versko ogrodje: gotovost z modernizmom, teologijo s tehardizmom, disciplino, demokracijo, liturgijo z novotarijami itd., in končno moralno samozavest z nekim občutkom krivde. To zlasti glede križarskih vojsk, inkvizicije, kolonializma in antisemitizma. Po mišljenju teh fanatičnih integralcev se tudi koncil udeležuje tega spodkopavanja. Liturgične reforme? Uvajanje anarhije v nekoč vzvišeno stavbo reda in edinosti! Občestveni kult? Uvajanje

kolektivizacije! Kolegialiteta škofov? Uvajanje demokracije v vodstvo Cerkev z namenom, da se zanika papežev primat. Pod siko toulouškega nadškofa in predsednika škofovske konference je napisano: »Predsednik CK episkopata. Osvoboditi hoče škofove papeške suverenosti.«

Za te fanatike pomeni že najmanjša sprememba napad na vero. Ko je pariški nadškof dovolil, da duhovnikom ni treba nositi kleriške obleke, so ga imenovali prostozidarja. Katoški tisk, ki ne spada k skrajni desnici, jim je prokomunističen, bliže Moskvi kot Rimu, prav tako p. Yves Congar, tisti teolog, o katerem se je izjavil papež, da spada med one, ki so imeli največ vpliva na njegovo lastno mišljenje.

Število teh skrajnih integralcev ni posebno veliko, uganjajo pa velik hrup, ker posedujejo drznost fanatikov. Njihov nastop je silovit in njihovo nagnjenje k zahtevam odbija vernike. Edina nevarnost bi bila v tem, da bi jim pripisovali pomen, ki ga nimajo, in se spuščali z njimi v polemiko in jim tako preskrbeli zaželeno reklamo ali celo »mučeništvo«.

R. P.

V Turinu so z operacijo ločili „siamski“ dvojčici

Za nekaj dni so se umaknili za prebivalstvo Turina, Milana in ostale Lombardije vsi drugi, tudi najvažnejši dogodki domačega in svetovnega dogajanja v ozadje, nihče več ne sprašuje, kaj je novega v Vietnamu in v Dominikanski republiki. Vsi iščejo v dnevnikih najprej tiste strani, kjer poročajo o zdravstvenem stanju »siamskih« dvojčic Marie Giuseppine in Marie Santine Foglia, ki sta bili v torek operirani, da so ju ločili.

Rodi sta se 5. novembra 1958 v Astiju. Njuna starša sta Giuseppe in Elide Foglia v Grazzano Badoglio, 23 km od Astija. Oče ima majhno mesarijo. Veselemu pričakovanju staršev pa se je primešala ob rojstvu dvojčic bridka boječina. Bili sta zraščeni ob straneh in to v taki dolžini, da nikakor ni bilo mogoče misliti na operacijo, dokler nista nekoliko dorasli in postali toliko močni, da sta lahko prenesli tako operacijo in da so dobili zdravniki čas, da so temeljito preučili skrivnostno povezavo njunih organizmov, kar je bilo nujno potrebno za uspeh operacije, saj bi lahko vsaka najmanjša pomota povzročila njuno smrt, ali vsaj smrt ene zmed njih. Pravico do življenja pa imata obe. Iz teh razgovorov so obdržali dvojčici kar v otroški bolnišnici »Regina Margherita« v Turinu, kjer so ju preučevali, negovali, vzgajali in ju pripravljali na operacijo, kadar bo prišel pravi hip.

Tak hip so doočili za 10. maj dopoldne. Deklici, ki sta zelo bistri in živahni, so mnogo časa prej psiho-oško pripravljali na operacijo in na novo stanje, ko se bosta znašli ločeni, ker to bi lahko povzročilo v njima precejšen šok, glede na to, da sta živeli doslej kot enoten organizem. V njima so vzbudili veliko željo, da bi bili operirani in da bi tako postali »kot vse druge deklice«, ki lahko tekajo in živijo vsaka zase. Zadnjo noč sta oče in mati spala pri njima v bolnišnici; deklici sta mirno počivali in se razveselili, ko sta pri prebujenju zvedeli, da je »prišle tisti trenutek«, ki sta si ga tako želeli. Bolnišnični

duhovnik ju je obhajal, nakar so jima dali injekciji, ki sta ju uspavali.

Ob 6.30 so ju odpeljali v operacijsko dvorano in začela se je silno težka in tvegana operacija, ki je trajala do poldneva in med katero je ves Turin zadrževal dih. Operiral ju je odlični kirurg prof. Luigi Solerio, ob pomoči 14 drugih zdravnikov in zdravnic (ki so se še posebno ukvarjale z deklicama med pripravljanjem na operacijo). Pripravljenih je bilo pet litrov krvi za krvne transfuzije in poleg tega je čakalo še 20 krvodajateljev, da bi dali kri, če bi bilo potrebno. Na srečo je operacija potekala v redu in narava obeh deklic se je izkazala kot zelo trdna in odporna. Le enkrat med operacijo je začel srček pri vsaki ma o magovati, kar pa so zdravniki takoj popravili. Vso operacijo so filmali, ker je izredne znanstvene važnosti.

Ob 12.30 so končno zdravniki prišli iz operacijske dvorane in prof. Solerio je dal ves utrujen in ganjen nekaj izjav, v katerih je povedal, da se je operacija posrečila, da pa obstoja še velika nevarnost komplikacij ter bo treba počakati še nekaj dni, da se bo vide pravi uspeh operacije, to je, če bosta deklici vzdržali. Na srečo se je izkazalo, da imata ločena krvna obtoka. Javnost je sprejea ugodno vest z globokim olajšanjem in prof. Solerio ter njegovi tovariši so dobili ter še vedno dobivajo na desetine brzojavk s čestitkami. Neki preprosti delavec je kupil za svoje prihranke zlato medaljo in jo poslal prof. Soleriu v znak priznanja njemu in drugim zdravnikom, ki so pomagali pri operaciji.

Zdravstveno stanje deklic je še vedno prav dobro. Zdaj počivata vsaka v svoji posteljici pod kisikovim šotorom in se nasmihata druga drugi skozi tenčice šotora. Obe sta vedri in živahni. Santina bi bila rada že drugi dan vsta. Najbolj se veselita, da se bosta lahko vozili s kolesi. Sam minister za zdravstvo je po telefonu naročil, naj jima ju takoj kupijo. Zdaj se bo začela tudi zanju normalna, srečna otroška doba.

Tržaškega

O vlogi slovenskih katoličanov o politiki

V zvezi z lepo proslavo Rezistence v devinsko nabrežinski občini in s splošnim političnim položajem v naši deželi smo naprosili župana te občine, g. Draga Legiša, za intervju.

Kako je prišlo v vaši občini do tako slovesne proslave odporniškega gibanja?

Pobudo za slovesno proslavo 20-letnice osvoboditve in odporniškega gibanja je dal občinski odbor, kateremu predsedujem. Kot sem pojasnil na eni izmed prvih sej sedanjega občinskega sveta, smo pobudniki želeli dati letošnji proslavi širše in globlje obeležje, ker mislimo, da je glede na današnje dogajanje v svetu in v naših krajih treba ponovno priklicati v spomin zlasti tiste ideale in vrednote, ki so tvorili osnovo celotnega odporniškega gibanja, upravičili njegov nastanek in njegov nadaljnji razvoj. Svoboda, demokracija, socialna pravičnost so namreč pojmi, ki so in bodo vedno ter povsod aktualni. Priznavanje in spoštovanje pravice slehernega naroda do politične, gospodarske in kulturne avtonomije je zlasti aktualno v naših krajih, kjer so ljudje prav zaradi grobega teptanja teh naravnih načel v polpretekli dobi največ trpeli in delno še danes trpijo. Popolna enakopravnost vseh državlja-

S proslave Rezistence v Nabrežini

nov, pa naj pripadajo tej ali oni narodnosti, pa je pri nas še najbolj aktualno vprašanje, ker sta od njenega dejanskega uresničenja in izvajanja v vsakdanjem življenju v odločilni meri odvisni mirno sožitje in sodelovanje med tukajšnjima narodnostima.

Ker so vse te vrednote bile neodtujljiva sestavina prav odporniškega gibanja, je bila pobuda za slovesno proslavo njegove obletnice popolnoma naravna.

Kaj menite kot predstavnik Slovenske skupnosti in katoliški intelektualec danes, skoraj po četrtoletja, o slovenskem odporniškem gibanju?

Slovensko odporniško gibanje se je na Primorskem začelo že ob samem nastanku fašizma, to je v letih, ko podpisanega še ni bilo na svetu. Primorski Slovenci in vsa njihova politična vodstva — kot tudi slovenska primorska duhovščina — so se jasno opredelili proti fašizmu in se tega stališča dosledno držali do njegovega poraza. Danes, ko se moremo še bolje spoznati z bistvom fašističnega nauka in zlasti poznamo strašne zločine njegovega zaveznika — nacizma, lahko upravičeno trdimo, da je bilo stališče primorskih Slovencev popolnoma pravilno in tudi v skladu z duhom krščanstva.

Kaj sodite o tako trdovratno ponavljanih napadih in obdolžitvah proti enemu izmed voditeljev slovenskega katoliškega odporniškega gibanja, to je proti Edvardu Kocbeku?

Razvoj dogodkov vedno jasneje dokazuje, da so mu delali in mu še delajo veliko krivico. Izven stvarnosti je namreč, kdor določeno politično dogajanje presoja samo iz nekaterih njegovih fragmentov, detajlov, ne upošteva pa njegovega bistva. Obtožbe in obdolžitve, ki letijo na Kocbekov račun in ki jih tu omenjate, so — vsaj za določeno skupino njegovih tožiteljev — plod slabe vere, zavisti, žeje po maščevanju, zavestnega in preračunanega natolcevanja in morda tudi opravičila za njihove politične polomi. Prepričan sem, da bo čas tudi te stvari pojasnil in da bo Kocbekova vloga v osvobodilnem gibanju končno dobila v slovenski politični zgodovini mesto, ki ji pripada.

Je po Vašem mnenju odporniško gibanje slovenskih katoličanov ustvarilo osnovo, s svojimi ideali, za današnje in bodoče politične akcije slovenskih katoličanov na Tržaškem?

Mislim, da sem na to vprašanje posredno že odgovoril. Kar se posebej tiče slovenskih katoličanov, ki se udeležujejo v politiki, menim, da je še potrebna nadaljnja in vsestransko izčrpna diskusija o problematiki odporniškega gibanja, ker je določen krog ljudi in tudi izobražencev še vedno napačno poučen o marsikaterem aspektu omenjenega gibanja. Čim prej bo prišlo do takšne diskusije, tem bolje bo; vprašanje pa je neodložljivo.

Kaj sodite o sedanjem političnem položaju v naši deželi, po dosedanjih izkušnjah sodelovanja med Slovensko skupnostjo in sredinsko levico?

Od sporazuma s sredinsko levico je poteklo premalo časa da bi mogel izraziti kako sodbo. Sporazum je z načelnega in teoretičnega stališča neoporečen in se mu Slovenska skupnost ni mogla izogniti, če hoče veljati — kot v resnici tudi je — za resno in trezno politično organizacijo. Kar zadeva sodelovanje v okviru nabrežinske občinske uprave, moram reči, da je bilo doslej korek-

tno in v skladu s programskimi točkami sporazuma.

Kaj je po Vašem najkonkretniji rezultat tega sodelovanja?

Glede devinsko-nabrežinske občine prav gotovo obveza, da se ne bodo zidala nova velika naselja, s čimer je preprečeno nadaljnje umetno spreminjanje narodnostne sestave občine.

Kaj pravite k dejstvu, da v Miljah niso smeli odkriti spomenika padlim odporniškemu gibanju, zaradi (tudi) slovenskega napisa?

Velik škandal za italijansko politično demokracijo. Mislim, da je od pravičnega razpleta tega dogodka celo odvisno nadaljnje sodelovanje Slov. skupnosti s strankami leve sredine.

Kakšne načrte imate kot nabrežinski župan, zlasti v ekonomskem, socialnem in kulturnem pogledu?

Odgovor na to vprašanje najdete že v upravnem sporazumu sedanje večine v občinskem svetu. Obširneje pa bom o tej problematiki govoril na seji občinskega sveta dne 18. t. m.

Kaj sodite o političnem položaju v Italiji, glede na usodo leve koalicije in njene politike do komunistov?

Sredinsko-levo koalicijo najbrž še čakajo težki časi in težke preizkušnje. Imam namreč vtis, da zlasti Kršč. demokracija v marsičem še vedno »caplja« za komunisti, to je, da zaradi reakcionarnih in miselno konservativnih sil v svojih vrstah zavrača ali se upira določenim stališčem in predlogom, ki jih iznašajo komunisti, in jih sprejema šele potem, ko jih ne more več zavriniti.

S komunizmom moremo namreč uspešno in učinkovito tekrovati samo z boljšim, modernejšim političnim in socialnim programom. Poglejmo primer iz naše manjšinske politične stvarnosti. KPI zavzema do večine manjšinskih problemov stališča, ki so tudi naša SKD in drugimi italijanskimi strankami pa so velike težave in mnogo napačnega ter krivičnega gledanja. Ne glede na to, ali so stališča KPI iskrena ali ne, ali so samo posledica strankine strategije in taktike, o čemer moremo na dolgo in široko razpravljati, je dejstvo, da je njeno gledanje pravilno in samo na to dejstvo je treba politično računati. Tu je torej ena najšibkejših točk italijanskih vladnih strank in to je eden glavnih vzrokov, zaradi katerih je naš dialog z njimi tako težaven.

Med slavnostno sejo v Nabrežini. (Od leve proti desni predsednik deželne zbornice dr. Rinaldin župan Legiša in deželni svetovalec dr. Skerk)

VOLITVE

Goriško mesto dobiva počasi volilno lice. Po mestnih oglih so že nalepjeni lepaki z označbo volilnih sedežev, ki bodo vsi postavljeni po šolah. Zato bo tudi pouk na teh šolah, tudi na slovenskih srednjih, končan že 10. junija.

Poedine stranke še niso nalepile svojih pozivov in znakov. Pač pa je mestna občina že postavila premakljiva ogrinja za 'epljenje volilnih programov. V torek je mestni odbor na kratki seji razdelil posameznim strankam mesta na teh lesenih tablah.

Niti en teden nas ne loči več od dneva, ko zapade rok za vlaganje kandidatnih list. Pri večini strank se opaža še neka negotovost in še potekajo razgovori za sestavo kandidatnih list. Sliši se samo o starih imenih, mladi pa se izmikajo kandidaturam in političnemu udejstvovanju. Glavni vzrok pa ni brezbržnost, marveč stališče starejših, ki smatrajo poit'ko za svojo domeno in sestavljajo kandidatne sezname na kakih zasebnih sestankih ter zahtevajo od volivcev naj glasujejo za isto, tudi če predloženi kandidati ne vživajo ljudskega zapanja.

Negotovost se opaža v sami demokristjanski stranki, ki tudi ni še predložila svoje liste. Gre za župansko mesto. Nekateri predlagajo bivšega poslanca Michele Martina, drugo krilo pa geometra Lupierija.

Druga posebnost v razporedu strank je vsrkanje republikanskih drobcev v socialnodemokratsko stranko in monarhistov v misline. Ti dve stranki sta tudi edini, ki sta do včeraj vložili liste za občinske volitve.

Podobno stanje je tudi v slovenskih občinah. Do včeraj je bila vložena samo lista občinske enotnosti v Sovodnjah. Pobirajo se se tam tudi podpisati za drugo listo, pri kateri pa ni prišlo do sporazuma glede imena skupne liste.

Za pokrajinske in goriške občinske volitve tudi ni še do včeraj nobena slovenska organizacija ali njih skupnost — kar pričakuje še vedno večina slovenske javnosti — nobene kandidatne liste. Do nekkih razgovorov je prišlo, a ne še do dogovora.

Gabrije:

ZELJE ŽUPLJANOV

Naše županstvo v Sovodnjah se briga za marsikatero potrebo in je v tem oziru potreba pohvaliti gotove občinske može za njih prizadevanje. Marsikaj pa še čaka, da se uredi. Tu mislimo tudi na farne potrebe, za katere ima v gotovih primerih tudi županstvo dožnost poskrbeti. Vemo na primer, da je naš župni urad poslal županstvu več dopisov in je obrazložil svoje želje in potrebe. Na etel je tudi na razumevanje in je dobil obljube, da bo županstvo priskočilo na pomoč.

Pred cerkvijo je naš župnik poskrbel za igrišče. Doslej je šlo tudi to na zasebne stroške. Upajmo, da se bodo tudi v tem in v drugih ozirih obljube izpolnile.

Že nekaj časa ni bilo pri nas nobenega para pred o'arjem. Kakor se sliši bomo pa prav kmalu lahko čestitali k poroki, in sicer nevesti Pavlici Boškin.

Pa še to povejmo ob koncu, da so se naši občinarji že začeli zanimati za bližnje občinske volitve. Prav velika večina jih seveda želi, da bi prišlo do resnične skupnosti, brez osebnih izkjučevanj pod znakom lirove vejice in napisom Slovenska skupnost.

STEVILO VOLIVCEV

Pokrajinski volivni urad s sedežem na prefekturi je glavna pripravljalna de'la že izvršil. Urad, katerega vodi podprefekt dr. Baum skrbj zdaj še za pripravo volivnih sedežev, katerih je 179 po raznih občinah. Občinske volitve se bodo vršile v 22 občinah goriške prefektore, razen v Romansu, Ronkah in v Villesse. Pokrajinske so pa razpisane v vseh.

Celotno število volivnih upravičencev znaša v goriški provinci 100.830 za pokrajinske volitve in 90.632 za občinske. V goriški občini je vpisanih v sezname 14.112 moških in 17.307 žensk. V Doberdobu 485 moških in 449 volivk. V Steverjanu je 332 volivcev in 299 volivk; v Sovodnjah pa 629 in 647. Po številu volilnih upravičencev je torej ta najbolj številna slovenska občina. V celoti prekaša število volivk kar za 5858 enot moške volivce.

POBRATIMSTVO

Kot je že znano je naše mesto že pred več meseci sklenilo pobratimstvo s h'andskim mestom Ven'co. Vidni znak povezanosti obeh mest, ki sta v obeh svetovnih vojnah trpeli slično usodo, je Italijanski teden, ki se obhaja od danes dalje do 23. maja. Iz Gorice bo odpotovalo v Ven'co posebno mestno odposlanstvo pod županovim vodstvom. Danes so se pa že odpeljali tja pevci zbora »Seghizzi« in folklorna skupina iz Ločnika, ki bodo nastopili na terasah. Na sporedu je tudi velikanski banket za 2000 oseb, ki bo prirejen na trgu pred občinsko palačo. Pripominjamo, da ni v številu članov »bratskega« odposlanstva nobenega zastopnika goriškega slovenskega prebivalstva.

ZALOSTNA SMRT

V torek popoldne se je pripetila v nebotičniku »Si ver« na Korzu št. 204 huda nesreča. V sedmem nadstropju stanuje finančni podintendant dr. Gennaro z ženo. Gospa Amalija, stara 57 let, je še opoldne obiska'la svojega moža v uradu. Ko je prišla ob eni uri domov, se je nagnila skozi okno in je padla več metrov globoko na teraso pri stanovanju zdravnika Vrtovcu. Prihiteji so reševalci, ki so moralj udreti skozi zaprto stanovanje, da bi rešili ponesrečenko. Na žalost so jo našli z razbito lobanjo in v zadnjih vzdihih. Ponesrečena žena je trpela na hudi živčni bolezni.

ZA LJUDSKA STANOVANJA

Stavbena kriza v goriški pokrajini se premika z mrtve točke. Vsaj tako se razbere iz poročila predsednika Ustanove za gradnjo ljudskih hiš, katero je podal na tiskovni konferenci. Do konca prihodnjega leta bo zgrajenih v Gorici in v pokrajini 695 novih stanovanj, za katere so stroški preračunani na 3 milijarde in 954 milijonov lir. V de'u je že 160 stanovanj, in sicer v Gorici 128 v okolišu Tržaške ulice; v Tržiču 24 in v Ronkah 8.

Novo stanovanjske hiše bo zidalo tudi ministrstvo za delo za uslužbenca državnih ustanov in tovarniških podjetij. Po vseh teh načrtih se predvideva, da se bo brezposelnost stavbinskih delavcev v goriški pokrajini zelo zmanjšala.

Iz Goriške

VEČERI OB SREDAH

Klub »Simon Gregorčič« je priredil večeraj zvečer v svojih prostorih predvajanje italijanskega filma o partizanskem gibanju v Severni Italiji. Naslov filma je bilj »Italia 1943-45« in je kazal dokumentarne izvlečke o bojih partizanskih enot do osvobojenja Milana.

Lepo število poslušavcev je z zanimanjem sedilo tem dogodkom v zgovornih slikah.

KULTURNE IZMENJAVE

Prejšnji teden so prvič gostovali v Gorici italijanski pesniki in pisatelji iz Istre. Pobudo za ta književni sestanek sta dala kulturna krožka »Stella matutina« in »Rizkatti«. Na večeru sta brala napovedovavca italijanskega radija v Kopru dela osmih italijanskih književnikov, ki so člani umetniškega krožka Italijanske zveze za Istro in reko. Italijanske rojake iz Istre, kakor tudi njihova dela, so navdušeno sprejeli.

STEVERJAN

V najlepšem pomladnem razcvetu smo praznovali domači praznik farnega zavetnika. Slovesno mašo je daroval v lepo okrašeni cerkvi stolni vikar katehet Humor z asistenco štmaverskega in pevmskega župnega upravitelja. Ob tej priložnosti smo tudi opazili skrb našega župnika za lepoto hiše božje. V popravilu je tudi cerkveni zvonik, čigar zunanji omet se je začel kršiti od in navzdol. Tudi de'la pri župnijskem domu napredujejo. Požrtvovalni domačini in tudi sosedje požrtvovalno prispevajo z darovi. Ko bo poslopje dograjeno, bo delalo čast pobudnikom in bo tudi povzdignilo lepoto osrednje števerjanske točke na vrhu pred cerkvijo.

Dosti se govori o poenotenju predelovanja briškega vina in po enotnem poimenovanju istega. Poseben konzorcij za določitev in varstvo imena briških vin deluje v Gorici. Po njegovem mnenju naj bi se kar imenovalo »Briško vino« (Vino del Collio). Nekateri vinorejci pa izražajo mnenje, da naj se raje krsti za »rebulo«. To ime je bilo namreč že od nekdanj v rabi za briška vina, kasneje se je pa opustilo, ker se tudi ni več gojila vrsta te trte.

Gotovo je, da bi enotno ime precej prispevalo za sloves in razpečavanje naše kapljice.

V nedeljo bo za našo občino kar neke vrste praznik. Ob enajsti uri dopoldne se bo vršila na trgu pred cerkvijo uradna otvoritev občinskega vodovoda. Za cerkvijo je zgrajen velik zbiralnik, ki omogoča stalni dotok vode in priključitev vseh hiš k vodovodni mreži. Priključitev pa še ni dokončno izpejana. Skupni stroški za vodovod znašajo 47 milijonov lir. Od te vsote je država prispevala 17 milijonov. 26 milijonov je bilo nakazanih na podlagi zakona 949 za Zelenj načrt, za 4 milijone pa bo obremenjena števerjanska občinska uprava. Potrebno bo pa še posojilo v višini kakih 13 milijonov lir, da se izpopolni vodovodno omrežje po vseh zaselkih. Upravo vodovoda bo oskrbovala občina. Zaradi velikih stroškov bo znašala cena kubičnega metra vode okoli sto lir.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Duhovni profili

Razgovor z Alojzom Rebulo

V okviru naše serije intervjuov »Duhovni profili« smo zaprosili za razgovor pisatelja Alojza Rebula.

Kaže, da se je zadnji čas v Trstu aktualiziralo vprašanje, kako naj pojmuemo slovenstvo. Kaj pomeni slovenstvo vam?

Slovenstvo mi ne pomeni nič manj, a tudi nič več kot zgodovinsko kategorijo, v kateri sem se po nujni svojega rojstva spoznal in ki zato terja od mene vso tisto predanost, ki je na zgodovinski ravni možna.

V vašem »nič manj« in »nič več« je čutiti razločno omejitve, ki glede na vašo nacionalno občutljivost celo presežeča.

Gre za omejitve, ki hoče danost narodnosti zavarovati tako proti njeni negaciji, se pravi proti kozmopolitizmu, kakor proti njeni eksaltaciji, se pravi proti nacionalizmu.

Zakaj ta omejitev proti kozmopolitizmu?

Tu izhajam iz predpostavke, da imamo opravka z zakonitostjo, ki je nad našo osebno izbiro: kakor je namreč ta zakonitost postavila nekoč Feničane pod Libanon in pozneje Eskime na Groenland, je postavila Slovence v trikot med Alpami, Panonijo in Jadrantom. To je zakonitost, kateri se človek upre samo za ceno, da pregazi ne samo svoj prvobitni socialni nagon, ampak tudi svojo eksistenčno modrost, še več, svojo eshatološko razvidnost. Se pravi za ceno, da se pregreši proti življenju. Izpeljimo to na kulturo: Slovenec, ki bo hotel zrasti v polnost duha, bo lahko dosegel to samo skozi slovenski medij, iz najgloblje ukoreninjenosti v svoj humor: v svoj jezik, tradicijo, zemljepis. Slovenci se lahko povzpnejo na Triglav biti samo po slovenski smeri. Dokazi, omejeni na vrhove, ki rastejo v sublimno: Prešeren, četverica moderne, Kosovel. Tragika, ki jo slovenski ustvarjalec redno plača za to ukoreninjenost, je naposled le vredna cena za tisto edinstveno trpljenjsko zlahnost, ki jo po vsem sodeč Previdnost rada naklanja geniju malega naroda. Skratka, izbeg v kozmopolitizmu je zame prej nedvoumno znamenje slabičevstva kakor greh nad redom stvari.

Kot zavesten pripadnik svoje narodne skupnosti bo torej tudi slovenski kulturnik nepomirljiv v svoji zahtevi, da naj bo tej njegovi narodni skupnosti priznana neokrnjena nacionalna polnoletnost, ki gre od slovenskega etiketiranja v slovenski tovarni do pravične reprezentančnosti slovenske kulture v tujini. Vse to, kar sem povedal, pa ne pomeni, da mora ostati slovenstvo slovenskemu kulturniku narcisovsko ogledalo, o čemer se opaja s svojo majhnostjo. Slovenstvo naj mu bo samo plemenit kalup, kamor naj vlija zlato človečnosti, edine kategorije, ki na določeni ravni šteje.

Se vam ne zdi, da so skušali pisci revije *Perspektive* narediti ta preskok k človečnosti preko tistega slovenskega tirocinija, ki se vam zdi neobhoden, in da je bralec prav zaradi tega čutil v reviji — mimo imenitnega angažmana — tudi neko intelektualno gratuitnost?

De mortuis nisi bene, posebno če se jim je tako hotelo živeti.

Tega ali onega utegne presenetiti vaša omejitev proti nacionalizmu.

In je prav tako nedvoumna. Slovenstvo je zame kategorija, ki sicer s svojimi implikacijami lahko do obupa zamreži vso našo bit, a ki nikakor ne more postati zame eshatološka kategorija: se pravi mistika. Tu smo v soncu evidence. Pred enigma bivanja, pred smrtjo, pred vrati usode, pred čisto nadnacionalnim trpljenjem slovenstvo izhlapi kakor izhlapi poljstvo, italijanstvo ali norveštvo. Ob dvajsetletnici, odkar je v bunkerju Kanclerske palače zgorel mit krvi, je — mislim — to spoznanje tisti minimum, tako intelektualni kot etični, do katerega mora vsak prisoben človek priti. Nobene narodnosti ne moremo projicirati v absolutum, delati iz nje — kako uboren! — surogat za religijo: in po kakšni logiki bi delali izjemo za slovenstvo? Šele z današnje per-

spektive je razvidna vsa miselna revščina d.leme — vera ali narod —, s katero se je izpraval slovenski liberalizem.

Spričo dejstva, da nam je Slovincem pojav fašizma tuj, se bo kdo čudil, da tukaj omenjam možnost takšne eksaltacije slovenstva. Omenjam jo, ker se — pač glede na našo zgodovinsko impotenco — pojavlja v svoji preobrnjeni obliki, v sentimentalizmu. In naposled: ali takšen nacionalizem — res najbolje služi svojemu narodu? Služi mu toliko, kolikor mu služi nestrpnost, razbolelost, manjvrednostni kompleks. V resnici je ni večje sile kakor v širini srca in misli.

Vtis imamo, da se vaše pojmovanje narodnosti znatno oddaljuje od tistega, ki izhaja iz zadnjega dela Borisa Pahorja »Parnik trobi nje«, kjer ima človek vtis neke čustvene mitizacije. Tudi v svojem nedavnem intervjuju v našem listu je Boris Pahor v zvezi s slovenstvom omenil »čudovito sposobnost oblikovanja svojega obraza«, »enkratno moč sublimacije« in »primarno sožitje z naravo«.

Koncept slovenstva, kakor se izraža v romanu Borisa Pahorja, terja samostojen pretres. Da se omejim na intervju: res ne vem, koliko navedene enačbe presegajo zaseben čustveni radij. Mogoče pa ne bi manjkalo osnov za nasprotno trditve, da namreč nudi slovenstvo prav tako čudovito sposobnost oblikovanja svojega obraza kakor njegovega iznakaženja. Da je slovenstvo lahko prav tako enkratna moč sublimacije kakor n. pr. madžarstvo. Da pomeni celo manj primarno sožitje z naravo kakor n. pr. holandstvo. Bojim se, da smo tukaj že na poti v mit. Tudi ni nujno, da si marksist, da — kakor to zveni kruto — ne moreš videti v narodu več kot prehodno kategorijo: če ne prej, je bo konec ob koncu planeta.

Osebo me tudi ne spravlja v preplah perspektiva, da se bodo nekoč narodi stopili v eno samo človeško skupnost, a samo pod pogojem, da ne bo ravno slovenski narod, ki je komaj shodil v zgodovino, tisti, ki bo prvi skočil v topinico pred Rusi, Francozi in Kitajci. V tem pogledu bomo Slovenci kar lepo čakali na dober zgled: zaenkrat velikim še na misel ne prihaja, da bi se zganič. Skratka, še tako predana zvestoba nas ne sme speljati v mitiziranje. Od tu je samo korak do tega, da slovenski kulturnik identificira svoje slovenstvo s svojo duhovnostjo, kar dela na drugi strani na primer prof. Furlani v Piccolo, ko v odgovoru na več kot pohleven poskus širine med italijanskimi intelektualci v Circolo della Cultura e delle Arti vidi v italijanstvu svojo »spiritualità«. Zakaj naj bi šel Slovenec na njegovo raven? Biti majhen ni samo zlo: je tudi možnost — da povzamem dragoceno intuicijo, ki nam jo je pustil na svojem obisku Edvard Kocbek —, da se z ljubečim sprejetjem svoje danosti duhovno povzpneš nad velikega.

Pisatelj Pahor si, potem ko je izrazil svojo rezviranost do revije *Most*, zamišlja revijo, »v kateri se bodo srečala različna mišljenja in tudi nazori, a bo avtohtono tržaška, to se pravi, da bodo vsi ljudje, ki so se ali sami ali po svojih sinovih udeležili protifašističnega in protinacističnega boja, čutili revijo za svojo«. Kaj menite o tem?

Na to vprašanje ne bi odgovoril, ko ne bi bil prepričan, da je treba nekaj razčiščenja.

Po vsekakor hvalevredni aluziji na pluralističen koncept (osebno ozadje, iz katerega so se v krvavem porodu iztrgali v beli dan Tokovi, bi dokazalo, koliko je danes v Trstu takšen koncept realen, tudi ko bi njih enkratnega urednika še mogel zamikati poskus kvadriranja kroga) Boris Pahor omenja avtohtonost, ki, če naj beseda nekaj pomeni, hoče biti neko geografsko omejevanje g'ede sočelavec: v isti sapi pa to isto avtohtonost enači z vsemi, ki izhajajo iz antifašizma, kar kaže na neko politično omejevanje.

Vsekakor ta stavek ni ravno spomenik jasnosti. Avtohtonost: čudim se, kako da more ta kategorija vztrajati do danes v miselnem repertoarju slovenskega izobraženca z vrsto knjig za sabo. Ne vem, kaj bi bilo lažje dokazati, njeno miselno gracioznost ali njeno — recimo — socialno gospodskost. Morda bi morala neka tržaška revija — če

razmestimo takšen koncept nazaj po stoletjih — zaloputniti vrata takšnim nedomačim, kot so bili — po svojem po večini bežnem postanku v Trstu — Primož Trubar, Matevž Ravnikar, Fran Levstik, Ivan Cankar, Dragotin Kette? Kakšen pasus iz Pahorjevega dela bi odgovoril, da ne. Torej? »Come la magnemo«, s to avtohtonostjo? Menda ne tako, da bomo začeli — manjšinci — uvajati kulturniške rojstne liste v mestu, kjer imajo Italijani — večinci — župana iz Furlanije, nadškofa iz Istre, rektorja univerze z Juga, da ne omenim 30.000 starih »regnicolov« plus 30.000 novih Istranov plus vso našo asimilacijo s Kranjskega?

Hvala Bogu doslej te anagrafske prizadetosti ni pokazal niti Radio Trst A niti Primorski dnevnik niti Novi list niti Gospodarstvo niti Delo niti Slovenska skupnost niti Komunistična partija niti — ta še najmanj — Sindikat slovenske šo.e. Ta prejudicij torej kar vpije v svoji osamljenosti brez zaledja, ko danes ne more biti dvoma o tem, da ima svojo polnopravno kulturniško legitimacijo med nami vsak, ki je poprijel za narodno delo v našem razdejnanem vinogradu, razdejanem tudi od legijona najbolj avtohtonih narodnih odpadnikov.

Ne bi cenil Borisa Pahorja, ko ne bi verjel, da je mislil bolj na politično omejevanje v tem smislu, da bi namreč domnevna revija rasla iz tradicije protifašističnega boja, Protifašistični boj: v dneh, ko se klanjamo spominu njegovih žrtev, se lahko ta beseda napije v nas vse svoje mitične veličine. Toda a'i more biti talisman, ki naj odčara vso našo dialektiko v letu 1965? Da je preteklo dvajset let tudi za nas, dokazuje dejstvo, da ves nekdanji množični antifašizem ne preprečuje Slovincem v Trstu, da se danes pri volitvah ne bi razdelili na vsaj pet različnih list, se pravi političnih programov: da sedijo danes bivši partizani tako v vodstvu Komunistične partije kakor Slovenske skupnosti: da ima Radio Trst A tudi partizanske oddaje in da Slovensko gledališče nastopa tudi po katoliških domovih z evangeljskim tekstem: da — ker smo že pri kulturni reviji — vsa tista bojovita množica, ki naj bi plala za Pahorjevimi besedami kot edini nosilec naše avtohtone vitalnosti, molči kot udobrovoljena riba, edino kulturno revijo pa žene naprej brez sredstev, a tudi brez »pufov« peščica mladih, in to katoličanov. Torej? Antifašizem moramo prevesti v današnje dialektiko, sicer vhitimo kadičnico z nafalinom pred oltarčkom svoje lastne preteklosti. Sicer pa Boris Pahor sam posredno priznava to, ko pa se sklicuje že na sinove borcev: še malo in bo treba apelirati na vnuke. In še: kakšno revijo naj bi tržaški ljudje s protifašistično tradicijo čutili za svojo?

Če gre za priljubljenost neke revije v okolju, ki ne vem, če samo od sebe, brez knjigotrkških babiških posegov, kupi več kot 50.100 izvodov dela domačega avtorja, potem smo kulturniki izven konkurence. Prepustimo raje mesto kakšnemu »rotocalcu«, ki ni tuj niti našim družinam s »protifašistično« tradicijo. Ki je menda »slovenski«, »avtohton«, in »progressiven« obenem. Toda Boris Pahor dobro ve, kar vemo vsi, ki smo zvrnili iz določene čaše: da — kakor doslej v naši zgodovini — tako bo tudi zanaprej iskala Slovincem usod elita, skrčena v svojo brezkompromisno kvaliteto, v moškem sprejetju svoje neobhodne izklopljenosti iz nekega varnega zaledja, tako horizontalnega kakor vertikalnega, mirno prepričana, da se spleča igrati na eno samo karto, na karto človeka. S pisanjem in življenjem.

Zadnje vprašanje: je vaš odnos do krščanstva bolj čustven ali intelektualen?

Čustveno dojemam krščanstvo kot razkošno izpolnjenje vidnega; intelektualno kot konvergenco dokazov, ki jih študij in življenje gostita.

Kulturne novice

V Nemškem kulturnem inštitutu v ulici Coroneo 15 so odprli te dni fotografsko razstavo pod naslovom: »Nemci proti Hitlerju«. To je dokumentarna razstava o nemški Rezistenci, ki se je začela že s pojavom hitlerjanstva.

Tudi v Trstu obhajajo 700-letnico Dantejevega rojstva z vrsto prireditev in predavanj, ki naj bi osvetlila njegovo osebnost. Predavanja so v dvorani Kulturnega in umetniškega krožka.

Umr! je francoski pisatelj Roger Vailland. Star je bil 57 let.

GOSPODARSTVO

Atomsko žarčenje in prehrana

Atom je najmanjši delček stvari, žarčenje pa je odpošiljanje posebnih žarkov, ki jih z oča vsak predmet, vsaki deček materije, torej tudi atom. V zvezi z atomom vam bo znanstvenik govoril o radioaktivnosti, radionuklidih, protonih, žarkih alfa, beta in gamma, o curie, Krad, radiocitogenetiki in celem s ovarju navadnemu zemljanu nerazumljivih izrazov. Prehrana pa je izraz, ki gre vsakemu človeku v glavo. Ker pa človek ve, da brez hrane ne more živeti, se tudi boji, da bo hrane nekoč zmanjkalo, zlasti če se bo človeštvo še nadalje tako množilo kot se v zadnjem času, ko se namnoži vsak dan za okroglo 100.000 lačnih ust.

Danes se znanost prvenstveno peča z vprašanjem, kako preskrbeti človeštvo dovolj in zadostno prehrano. V ta namen išče nove vrste hrane in izgleda, da je na pravi poti, ko se je bolj začela zanimati za alge, to so enocelična bitja, ki žive v sladki in morski vodi. Ne omejuje pa človek svojih raziskav samo na alge, marveč išče rešitev tudi v drugih smereh in zelo mnogo pričakuje človeštvo ravno od atomskega žarčenja, ki bi moralo dosedanje prehrano količinsko večkratno pomnožiti in tudi izboljšati.

Strokovnjaki in znanstveniki za prehrano pričakujejo od atomskega žarčenja več letin na leto, bolj bogate prideleke na skrčenih površinah, večje in okusnejše, mogoče pa tudi drugačne plodove od sedanjih, ki bodo tudi svojo užitenost ohranili več časa, ker se bodo dali bolje konservirati. — Iz tega sledi, da se pričakuje v prehrani čista revolucija. — V Evropi bo ta revolucija tesno povezana z atomskim zavodom, priključenim preiskovalništvu za kmetijstvo v Wageningenu na Holandskem. Ta zavod je bil ustanovljen od Euratoma, to je atomskega središča Evropske gospodarske skupnosti. Samo stavbe pokrivajo površino 4 km², v katerih dela nad 100 znanstvenikov. Vzporedno s tem preizkuševališčem delujejo podobna v ZDA in v Kanadi. Jasno je, da se z istim vprašanjem pečajo tudi ruski in še drugi znanstveniki in tehniki.

Dosedaj doseženi uspehi so znatni. V Angliji hitro nadomeščajo dosedanje sorte ječmena s sorto »Palas«, katero so vzgojili na podlagi atomskega žarčenja in ki je mnogo donosnejša od dosedanjih. V Zdru-

ženih državah so na isti način dobili belo sorto fižola »Sanilac«, ki je debelejši in okusnejši ter mnogo bolj odporen proti boleznim kot izhodna sorta »Michelle«. — V Kanadi in v Rusiji se je posrečilo ustaviti kalitev krompirja in čebule, kar je posebno važno pri dolgotrajnih potovanjih ali bivanjih daleč od nabavnega vira. V ZDA in v Kanadi prodajajo s trebušovino pripravljen krompir, katerega svežost je bila dosežena z atomskim ožarovanjem. Med drugim so odkrili, da deluje fosfatno gnojilo že po par dneh, če je 3 do 4 cm globoko pod semenom, medtem ko začne delovati šele čez dolge tedne, če je postavljeno samo 1 cm globlje, to je na 5 cm. S tem pa se za tedne zakasni razvoj in s tem dozoritev pridelka.

To so nekateri do sedaj doseženi uspehi, s katerimi se človeštvo že okorišča. Dosegli so tudi marsikaj drugega, kar pa je še vedno v preizkušnji.

Lucerna sama ali s travo

V mnogih državah skoraj ne gojijo detelje — lucerne samo za sebe, ampak pomešano s kakšno travo. Trav pa je zelo mnogo — na stotine — in preizkušane so bile že mešanice z več ali manj zmesmi. Preizkušali so tudi različna razmerja, različne gostote med lucerno in travami. Počasi so se uveljavile nekatere redke mešanice, in sicer v glavnem štiri: lucerna z italijansko ljuljko, angleško ljuljko, travniško bilnico in pasjo travo. V severni in zahodni Evropi prevladuje mešanica lucerne in pasje trave. Samo to mešanico so prej sejali v krajih, ki so bolj podvrženi suši, v zadnjem času pa že povsod.

Pasja trava (*dactylis glomerata*, erba mazzolina) se je v mešanici lucerna — trava zato uveljavila, ker daje velike količine izborne krme, vedno znatno več, kot bi je dala lucerna sama. Sejejo pa navadno take količine posameznega semena, da predstavlja lucerna 2/3 krmskih rastlin, pasja trava pa 1/3. Na en ha (10.000 m²) posejejo 30 kg lucerninega semena in 20 kg semena pasje trave. — Kot rečeno je krma lucerna — pasja trava izborna, tečna, a ima še druge lastnosti. Praksa nas nauči, da služi tako mešano travnišče lahko tudi za pašo, med katero se ni treba bati kakšnega napenjanja živine, kar se na pašji tako rado pripeti zaradi vlažne, rosne krme. — Izkušnja tudi uči, da taka krmska mešanica zamori s'eherni plevel. — Seveda je taka mešana krma zelo dobra tudi za silažo.

Našim živinorejcem bi svetovali, da tudi v bodoče — kot dosedaj — sejejo deteljo lucerno pomešano s kakšno travo, da pa od teh izločijo laško ali italijansko ljuljko, ker se kma'lu izgubi in nastanejo med deteljiščem gola mesta. Italijanska ljuljka se izgubi namreč že drugo leto, angleška ljuljka traja kakšno leto več, travniška bilnica in pasja trava sta pa trajnici, a bilnica se razraste bolj pozno, zato pa je pasja trava najbolj primerna kot vmesna trava z med lucerno. — Sejemo obe istočasno.

Cepljenje paradižnikov

Znano je, da paradižnike lahko medsebojno cepimo in jih tako požlahtimo, kar pa ima smisel samo v primeru, da hočemo vcepiti kaki sorti neko novo važno lastnost. — Največ cepijo danes paradižnike zato, da bi vzgojili sorte, ki bi bile odporne proti nekim parazitom na koreninah, in še sorte, pri katerih ne bi plodovi pri mušici gnili.

Kar se pa cepljenja samega tiče, je mogoče cepljenje med paradižniki in krompirjem, paradižniki in tobakom, paradižniki in jajčevcem (melancana) in med vsem; takimi rastlinskimi vrstami, ki vse pripadajo eni družini rastlin. Napravljenih je bilo že na stotisoče poskusov s takimi medsebojnimi cepljenji, a kaj posebnega se še ni pojavilo: Cepljenec med krompirjem in tobakom ni bil užiten ne od spodaj (gomoj) in ne od zgoraj kot tobak. Isto se je izkazalo pri cepljencu med tobakom in paradižnikom.

Cepljenja med gornjimi rastlinami so mogoča le, če rastejo posamezne vrste ena poleg druge, tako da po cepljenju rastejo še naprej skupaj, vse dokler ni jasno viden uspeh cepljenja. Nato se odreže oziroma odstrani najprej del podlage, ki je nad cepljenim mestom, kjer sta obe rastlini povezani ena z drugo; pozneje odstranimo še spodnji del rastline, ki je dala cepič.

NAD 5 MILIJONOV ZA KRAVO

Na letošnjem velesejmu v Milanu je bilo razstavljenih tudi 6 krav, prvakinj. Kdor se koščak razume na živali, jih je občudoval. Bile so holštanske pasme (črne bele), ameriškega rodu Carnation. Cena za posamezno je bila nad 5 milijonov lir. Ta visoka cena je bila predvsem odraz visoke močvnosti. Dnevno je dala vsaka nad 40 litrov mleka in iz 100 litrov tega mleka se je dobilo 4,70 kg masla. — Seveda se krave ne živijo samo od slame in pustega sena.

PRIDELEK BRESKEV PO SORTAH

V LETIH 1963 IN 1964

Pridelek breskev v l. 1963 je znašal v Italiji 12,670 tisoč, l. 1964 pa 13,087 tisoč stotov ali 3,3% več. Kar se pa pridelka po sortah tiče, je slika naslednja:

Največ pridelka da še vedno sorta HALE J. H., ki je rodila lani 1,560 tisoč stotov plodov, kar je več kot sta dali dve naslednji vrsti z najvišjim pridelkom skupaj. Priljubljenost sorte Hale pa narahlo pada. Pada tudi pomen sort Amsden, Bella di Roma in Bella di Cesena, ki sta zvrsti Amsdena, potem pa Early Elberta in Waddel, nekoliko tudi sorti Majski cvet in Charles Ingouf, kakor tudi še nekaterih drugih manj znanih sort.

Na pomenu pa pridobivajo sorte Dixired, Redhaven, Cardina, Piangipane, Southlan, Springtime in Dixigen ter Sant'Anna Balducci. Nekoliko so pridobile na ugledu še nekatere druge sorte, ki pa še nimajo posebnega pomena. — Različno usodo imajo križanci Morettini. Pomen nekaterih se dviga, drugih pa pada. Dobre izgode ima križanec Morettini 5/14, izgublja pa na pomenu križanec Morettini 1.

Leta 1964 je znašal pridelok sorte Amsden 773 tisoč stotov, Sant'Anna Balducci 700, Dixired 694, Majski cvet 628, Charles Ingouf 593, Elberta 536, in Redhaven 514 tisoč stotov plodov. Pridelek posameznih ostalih sort ni dosegel pol milijona stotov.

UMETNA GNOJILA ZA KITAJSKO

V kitajskem načrtu za kmetijstvo je predvidena potreba 20 milj. ton umetnih gnojil na leto. S to količino bi prišlo na vsak ha n'jiv po 250 kg umetnih gnojil. Ob last pa pripravi je z velikimi težkočami komaj 1/5 navedene količine, tako da je na razpolago za vsak ha komaj 50 kg umetnih gnojil. Pa tudi to količino mora Kitajska večinoma uvoziti iz inozemstva, ker znaša domača proizvodnja mesečno le 200.000 ton, dočim je znašal l. 1964 uvoz 2,5 milj. ton, od katerih je bilo 1,5 milj. iz zahodne Evrope tudi Italije. — Pred kratkim se je Kitajska pogodila z Japonsko za uvoz 750 tisoč ton umetnih gnojil. Najbrž bo Japonska dobavila Kitajski še dodatne količine.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Ministrski svet je sklenil, da se ukine podprefektura v Tolminu. Sodnijska okraja Bovec in Kobarid so priklopili Čedadu, tolminski sodni okraj pride h Gorici, Cerkljeva so pridružili Idriji, ki bo imela podprefekturo. Naše lepe gore, ki so stoletja in stoletja ži-

157.

Dr. E. BESEDNJAK

vele v tesni skupnosti, so na ta način razbite v tri dele.

Razen tega so vpeljali na sodišča italijanski jezik, kar je na Goriškem delo sodnika Breliča.

Zadeva je zanimala tudi tirolske Nemce in glasilo Der Tiroler je počelo o tem sledeče:

»Južnotirolski poslanci so v Rimu pojasnili težkoče, ki izvirajo iz dejstva, da ne obstoje nikaka točna določila glede uradnega jezika po sodnijah. Justični minister Oviglio je obljubil, da se hoče o vzroku pritožb natančno poučiti in je določil, da se vrše poizvedbe na licu mesta.

V nekaj dneh bo odpotoval eden prvih sodnikov kasacijskega dvora v Rimu v nove pokrajine in bo na licu mesta ugotovil položaj ter o njem poročal v Rim. Na podlagi tega poročila bo izdal **justični minister** primerna navodila.«

In res je predsednik kasacijskega sodišča v Rimu gospod Biscaro prišel v nove pokrajine, da prouči pritožbe slovanskih in nemških poslancev glede prepovedi materinega jezika na sodiščih. Razmere je videl in poslal ministru popolno poročilo.

MINISTROV ODLOK

Na podlagi tega poročila je minister sestavil odgovor, ki ga celega na tem mestu objavljamo: Poslan je bil državnima poslancema Ščeku in dr. Podgorniku. Odgovor se glasi:

»Res mi je znano, da je predsednik sodišča v Gorici odredil, da morajo biti vsi spisi, ki se predložijo sodišču tega mesta, sestavljeni v italijanskem jeziku ali da mora biti, če se predložijo v slovenskem jeziku,

priložen vsaj prevod v italijanščini, overjen od pristojnega odvetnika.

Ukrep predsednika goriškega sodišča je popolnoma zakonit, kajti z aneksijskimi zakoni in s tem, da se je raztegnila na nove pokrajine temeljna ustava kraljestva, so vsi zakoni, vse odredbe in vsi običaji, ki so veljali v minulem avstro-ogrskem cesarstvu glede uporabe katerega koli neitalijanskega jezika pred sodišči, **odpravljeni**, ker so nezdržljivi **z enotnim značajem države** in s cilji, ki smo jih zasledovali in **dosegli v vojni**.

Minister:

Oviglio«

Tak je bil torej odgovor fašistovskega ministra pravde. Naravnost in brez ovinkov nam je povedal, kaj o nas mislijo in kaj z nami nameravajo.

1. Slovenski jezik mora iz sodnij, ker ima država »enoten značaj«. Država je enotno italijanska, v njej so sami Italijani. Minister je Slované kar z eno potezo zbrisal. Sklenil je, da nas ni in tako smo prenehali živeti.

Kako naj bi torej upošteval slovenski jezik, če Slovenci v Italiji sploh ne obstajajo?

Takih besed niso Slovani še nikdar čuli, **kar žive na tej zemlji**. Dobro si jih zapišimo v spomin, da ne zabimo nanje.

CILJ VOJNE

2. Slovanski jezik mora iz sodišč, ker odgovarja to ciljem, ki jih je zasledovala in **dosegla Italija v svetovni vojni**.

Ta izjava je naravnost zgodovinska. Ali bi mogla fašistovska vlada bolj odkrito govoriti, kakor je? Ali more biti po teh besedah med nami še Slovenec ali Hrvat, ki dvomi o namenih in načrtih vlade.

Ministru Ovigliu smo skoro hvaležni, da je dal našima državnima poslancema tak odgovor, ker odpira oči tudi slepcem v naši deželi.

Vtisnimo si odgovor globoko v spomin in mislimo nanj vsekdar. Na odgovor moraš posebno misliti, če se pojavi pred teboj »Slovenec« Peternel in slovenski »pisatelj« Bandelj. Misli na odgovor in vedel boš, s kom govoriš. (Dalje)

Beneška Slovenija

IZVAJANJE KONCILSKIH DOLOČB

Vatikanski drugi vesoljni cerkveni zbor je določil, da se mora opravljati obred svete maše po vsem svetu v materinem in domačem jeziku vernikov. Cerkev, kot vesoljna učiteljica krščanskih narodov, izvaja Kristusov nauk: Pojdite in učite po vsem svetu! Vsak kristjan bi torej pričakoval, da se bo ta cerkveni nauk res izvajal po vsem svetu. Na žalost pa moramo ugotoviti, da je v farah Slovenske Benečije izjema. Po nekaterih slišijo slovenski verniki predpisane obredne molitve pri maši tudi v svojem jeziku. Toda to se godi samo po nekod.

Zdi se, da videmska kurija ni da'a v tem pogledu nikakih navodil. Sliši se celo, da so ob škofijskih vizitacijah nezaželene sleherne molitve v slovenskem jeziku in seveda tudi deli svete maše določeni od najvišjih cerkvenih oblasti v materinem jeziku. Milostno je dovoljeno le nekaj slovenskega cerkvenega petja. Prvi hip se zdi kaj takega neverjetno, a je tako. Slovenskim vernikom v Benečiji se ovirajo, če že ne kratijo pravice do'ločene od papeža in koncila.

Fašizem se je trudil, da bi zaničal obstoj slovenske etnične skupine pod Matajurjem. Vprašujemo se ali morajo njegovo nekrščansko delo nada'jevati prav cerkvene pokrajinske oblasti z malobrižnostjo ali celo z oviranjem pravic slovenskih vernikov pri bogoslužju?

Št. Lenart:

UREDITEV HUDOURNIKOV

Letošnje poletje bomo morda ućakali, da se uredijo struge naših hudournikov v šentlenartskem in špeterskem okraju. Furlanska ustanova za gorsko gospodarstvo je že izdelala široke načrte za popolno uravnavo hudournikov Kozice in Aborne ter njih pritočkov. Prejšnji teden so se zaključila merjenja na terenu. Župani prizadetih občin so tudi imeli posvetovanja s strokovnjaki glede postavitve mostov, brvi in rečnih prehodov.

Strugo Kozice bodo uredili z nasipi in poglobitvam; od Ošnjega navzdol do Ažla, kjer se izliva reka Aborna v Kozico.

In res. Ko se je prevrnil, se mu je vsula iz žepa dobra polovica draguljev, katere mu je Raeburn še pustil. Zdaj so spet ležali raztreseni po tleh. Hvala Bogu, da jih je dekle opazilo, kajti lahko bi se zgodilo kaj hujšega. Hitej jih je pobirati in zdaj so se mu zdeli še ti, ki so mu ostali, velika reč, odkar je prišel ob druge. Toda v tistem hipu, ko sta jih oba vsa zatopljena v svoje de'lo pobirala, je planil nanju berač, ki ju je dotlej naskriva'j opazoval. Sunil ju je in ju prevrnil po tleh, pograbil za dve pesti draguljev in jo bliskovito odkuril.

Harry je naglo skočil pokonci in kričaje stekel za tatom, toda ta je imel zelo hitre pete in verjetno je tudi dobro poznal tisto okolico, ker jima je že za prvim vogalom izginil izpred oči in se ni več prikazal.

Ves prepaden se je Harry vrnil na kraj nesreče. Deklica ga je čakala in mu ponudila klobuk ter ostanek diamantov, ki jih je medtem pobrala s tal. Harry se ji je od srca zahvalil in jo pozdravil, nato pa se je podal na najbližje postajališče fiakarjev, ker mu ni bilo več do varčevanja, skočil v eno izmed kočij in se dal odpeljati na Eaton Place.

Tam je našel vse narobe. V predsobi je s'uzinčad tiščala glave skupaj in ni znala skriti znakov zadovoljstva, ko je zagledala povaljeno tajnikovo postavo. Ta pa se je z dostojanstvenim in strogim izrazom, kakor ga je znal v tako resnih hipih pokaza-

■ 14 ■

MAHARADŽOV DIAMANT

R. L. STEVENSON

Zgodba o škatli za trakove

ti samo on, napotil proti gospejinemu salonu. Toda ko je odprl vrata, je zagledal presenetljiv in, priznajmo, zanj tudi ne preveč obetajoč prizor.

Tam so stali general, njegova žena in Charlie Pendragon in živo in resno razpravljali o nečem, kar se je zdelo največje važnosti. Harry je tako razumel, da mu ne bo treba več dosti pojasnjevati, kajti gotovo sta morala generalu že polno priznati poskus prevare v škodo njegovega zaklada in neuspeh vsega zmi-kavtskega načrta. In vsi trije so se zdaj skupno tresli za zaklad.

»Hvala Bogu, končno je prišel!« je zaklicala Lady Vandeleur, ko je zagledala svojega tajnika. »Škatlo, Harry, kje imaš škatlo?!«

Harry je molče in potrpetno obstal pred njimi.

»Govori!« je zavpil ona. »Kje je škatla?«

(Dalje)

ŽENA IN DOM

Razgovor med nami

Sem še mlado dekle in imam družbo, v kateri so tudi stiri fantje. V enega teh fantov sem se zaljubila, a on se ne zmeni zame in nikoli ne začne pogovora z menoj. Kako bi se mu prikupila?

Majda

Spremeni taktiko. On je verjetno opazil, da si liš za njim, to mu laska in pamalem uživa, da ga ti iščeš s pogledom in čakaš na vsako njegovo besedo. Sedj se pa ti več ne zmeni zanj, ne govori več z njim, ne išči ga, in če te je prej opazil, bo tudi sedaj čutil, da je pritisk na tvoji strani popustil. Če mu bo to nevsučno, se ti bo on približal.

0-0

Imam 17 let. Imela sem fanta, ki sem ga imela rada in ki mi je zadržno obetal, da se bova kmalu poročila. Zdaj sem noseča dva meseca in pol. Odkar sem mu povedala, pa ga sploh ni več blizu in od njegovih prijateljev sem slišala, da govori stabo o meni. Starši ne vedo ničesar, ker jim ne upam povedati. Obupana sem in mislila sem celo že na samomor. Nikogar nimam, komur bi se lahko zaupala in ki bi mi svetoval, kaj mi je storiti. Starši so strogi in me ne bi razumeli.

xy

Drago dekle, prezgodaj si se zapletla v velike probleme življenja, a kadarkoli se znajdemo pred njimi, ne smemo obupati ali celo kapitulirati, ker to ni vredno človeka. Na tvojem mestu bi se zahtevala po nasvet in oporo edinole k staršem. Naj so še tako strogi, svojega otroka nikoli ne bodo pustili na cedilu v trenutku, ko je najbolj potreben pomoči. Vse jim povej po pravici, tudi ime tistega nesrečnika, ki se je tako nečastno rešil svoje odgovornosti. Ne odlašaj torej, bolje je, da zvejo tvoji starši od tebe, kakor od drugih, in ko boš imela nje ob strani, se ne boš več bala ničesar.

MARTINA

Vsako zdravo dekle se želi poročiti, imeti otroke in si ustvariti družino. To odgovarja njeni naravi in njenemu poslanstvu. Družina je torej cilj vsakega dekleta, pa tudi fanta, saj pomeni vir sreče in življenja za vsakega človeka, kakor tudi za vsak narod.

Da pa bo družina resnični vir človekove in narodove sreče, je treba pravilno razumeti in rešiti vprašanje zakona. O tem vprašanju se je že ogromno pisalo in se bo še, dokler bo obstajal človeški rod. To pa je tudi razumljivo, saj predstavlja vprašanje zakona, vprašanje družine in sožitja moža in žene osrednje in najvažnejše vprašanje posameznika kakor tudi družbe v celoti. Mi bi v tej zvezi želeli opozoriti le na nekatere bistvenejše plati tega nadvse perečega vprašanja.

Zakon ima dvojno življenjsko funkcijo: individualno in družbeno. Obravnavati ga je možno z več strani in sicer: z biološko-fiziološke, psihološko-erotične, pedagoške, kulturne, ekonomske in sociološke skratka z najrazličnejših znanstvenih vidikov, kar vse danes obsega posebna veda o zakonu, ki se imenuje canelogia. Proučevanje zakona z različnih vidikov pa nam more služiti le za boljše razumevanje tega osrednjega življenjskega vprašanja, ne sme pa nas zapeljati do delnih, polovičarskih in zatorej nepravilnih zaključkov. Nasprotno, na zakon kakor na vse življenjske in družbene pojave moramo v vseh delnih analizah in nujnih protislovjih, ki jih skriva v sebi, odkrivati in iskati jedro in sintezo, medsebojno povezavo in sovsnost vseh sestavin. Potem šele bomo dobili resnično podobo o zakonu ter zavzeli do nje

»Trnuljčica«

Prizor iz mladinske igre »TRNULJČICA«, ki jo igra Slovensko gledališče te dni za naše male. S to igro bo Slovensko gledališče spet gostovalo na Opčinah.

Predstava je dobro režirana in igrana, a v njej pogrešamo fantastične razgibanosti.

Gospa M. C. daruje L. 2.000 za tiskovni sklad, v spomin na pokojnega moža.

PEVSKI ZBOR JACOBUS GALLUS
PRIREDI DNE 15. MAJA OB 21. URI
V KULTURNEM DOMU, UL. PETRONIO

JUBILEJNI KONCERT

OB DVAJSETLETNICI SVOJEGA OBSTOJA
Predprodaja vstopnic v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška št. 20 od ponedeljka dalje ter eno uro pred koncertom pri blagajni Kulturnega doma.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Predstave v Kulturnem domu

V PETEK, 14. T. M. OB 16. URI
V KULTURNEM DOMU V TRSTU

TRNULJČICA

V SOBOTO, 15. T. M. OB 20. URI IN
V NEDELJO, 16. T. M. OB 17. URI
V PROSVETNEM DOMU NA OPCINAH

TRNULJČICA

—0—

V KULTURNEM DOMU

V sredo, 19. t. m. ob 21. uri p r e m i e r a (premijski abonma).

PONOVITVE:

V četrtek, 20. t. m. ob 21. uri (abonma I. ponovitev); v petek, 21. t. m. ob 21. uri (abonma red A in B); v soboto, 22. t. m. ob 21. uri

Partizanski večer

(OB 20-LETNICI ZMAGE)

—0—

V NEDELJO, 23. T. M. OB 17. URI
V KULTURNEM DOMU

TRNULJČICA

(abonma I. in II. popoldanski)

GLASBENA MATICA V TRSTU

PRIREDI V NEDELJO, 16. MAJA OB 17. URI
V KULTURNEM DOMU

ZAKLJUČNO PRIREDITEV GLASBENE SOLE

Sodelujejo: združeni pevski zbor šole GM iz Trsta in z Opčin ter p. d. Prosek-Kontovel, mladinski zbor »Kraški slavček« iz Devina-Nabrežine, zbor »Harmonik« in instrumentalni kvintet.

ŽENA IN ZAKON MIRIAM

ga pravilni odnos in tako bomo našli pravo pot v življenje in našo srečo.

NARAVA IN SMISEL ZAKONA

Zakon, življenjsko sožitje moža in žene, se sklene s poroko. Ta res krona »ljubezenske sanje« dve mladih ljudi, ne pomeni pa zaključka, temveč začetek nove poti v življenje. Rekli smo, da nakaže zaroka kot uvertura pri operi potek igre, ki se pa dejansko začne s prvim dejanjem, s poroko. Od zakoncev pa je odvisno, ali se bo njuna »igra«, zakon, razvil v veseloigro, dramo ali celo v tragedijo. Pri tem je pa prvo, da vemo, za kaj dejansko gre? Kaj je torej poroka, s katero se osnuje zakon?

Poroka je v pravnem smislu dogovor, pogodba med možem in ženo, s katero sklente zakon, to je vzajemno življenjsko skupnost. Iz te pogodbe izvirajo določene civilno pravne posledice pravice in obveznosti zasebnega in družbenega značaja. Te se v podrobnostih sicer razlikujejo v posameznih državah, vendar velja v vsem civiliziranem svetu danes kot načelo monogamičen zakon, to je življenjska skupnost enega moža in ene žene. V nasprotju s poligamijo, mnogoženstvom, pomeni monogamičen zakon priznanje ženine enakopravnosti in dostojanstva. Zasluga zanj gre krščanstvu, ki je povzdignilo zakon poleg tega tudi v zakrament. S tem je krščanstvo posvetilo zakonsko zvezo z duhovno funkcijo, z nalogo, da zakonca

vzajemno posvečujeta svoje in družinsko življenje, in po njem obče družbeno. Kakšna vzvišena naloga in poslanstvo je torej zakon!

Krščanski zakon pa ni samo življenjska, temveč je doživljenjska, neločljiva in totalna skupnost med možem in ženo po evangelistovih besedah: »Postala bosta (mož in žena) eno telo. To je velika skrivnost, ki sliči zvezi Kristusa s Cerkvijo« (sv. Pavel). V teh besedah je izražena najgloblja narava zakona, ki je najintimnejša in najtesnejša ter nerazdružna zveza dveh ljudi ter je zato osnovna celica in temelj vse človeške družbe ter neusahljivi vir njene rasti in razvoja. Kakor je telo organska celota in povezanost, tako se zakon ne more ločiti in razdvojiti ter ostane nerazdružen do smrti. Njegova vez je ljubezen, ki je močnejša kot smrt in sega v večnost. Kajti prava ljubezen, ki veže dva človeka, je sestavni del naše ljubezni do Boga, zato sega v večnost.

EVOLUCIJA ZAKONA

Zakon je najpomembnejša človeška in družbena ustanova, za katero je potrebna največja umetnost sožitja. Odnos med možem in ženo pa doživlja v naši dobi pravo revolucijo, o kateri se sicer več kot toliko ne govori, a je dejansko ena največjih v zgodovini. Ta revolucija spreminja prav temelje zakonskega in po njem družbenega življenja.

(Dalje)

337. Mladi mož je presenečeno vzkliknil: »Joj, to ubogo žival ste pa spravili v hude škripce, kaj?« Njegov glas je McTaggart pomiril. V njem ni bilo sumničjenja in vse je kazalo, da se tujec bolj zanima za ujeta žival, kakor za človeka. Oddahnil si je. »Kradel je iz pasti,« je dejal. Tujec je bil še bolj presenečen: »Saj to je vendar pes!«

338. »Da, pes je,« je odgovoril McTaggart. »Divji pes, na pol volk, tako se mi vsaj zdi. To zimo mi je uropal krzna, vredna najmanj tisoč dolarjev.« Tujec je počenil k Bareeju in se mu nasmehnil, da so se mu zasvetili beli zobje: »Uboga žival!« je sočutno dejal. »Kradel si torej in sedaj so te ulovili! Zdi se mi, da ne na najbolj pošten način!«

339. Vstal je in pogledal McTaggarta. Trgovec je zardel pod njegovim čudnim pogledom. Naenkrat je tujca zasovražil. Uporno je govoril: »Pustil ga bom v pasti, da bo počasi poginjal, umiral od lakote. Naj plača svoj dolg!« Dvignil je svojo puško, položil prst na petelina in nadaljeval: »Jaz sem McTaggart, trgovec iz Lac Baina. Greste isto pot?«

340. Spet je McTaggart občutil čuden strah. »Ste od vlade?« je vprašal. Tujec je pokimal. »Mogoče policija?« je trmasto vprašal trgovec. »Seveda, policija!« je potrdil tujec in nadaljeval: »Veliko uslugu boste naredili oblastem, če boste ustrelili to ubogo žival, preden od teva.« »Ne,« je odvrnil McTaggart, »taki so pač zakoni naše države.«

341. Potem je tujcu hitro povedal vse, kar je počenjal Baree z njegovim plenom, kako mu dolge tedne ni mogel do živga in kako ga je končno ujel. »Sam vrag tiči v njem!« je jezo vzkliknil. »Take zverine se ne bom usmilil! Naj se pokori za svoje delo, tak je zakon Severa: kdor ropa pasti, naj počasi v pasteh tudi poginja!«

342. Tujec je gledal Bareeja. McTaggart ni mogel videti njegovega obraza. Slišal je le njegove besede: »Mislim, da imate prav. Naj poginja! Če greste proti Lac Bainu, gospod, vas bom spremljal košček poti. Tudi jaz moram v to smer, da pridem na svoj cilj.« Vzel je svojo puško. McTaggartu je odleglo in prvi je krenil po stezi.